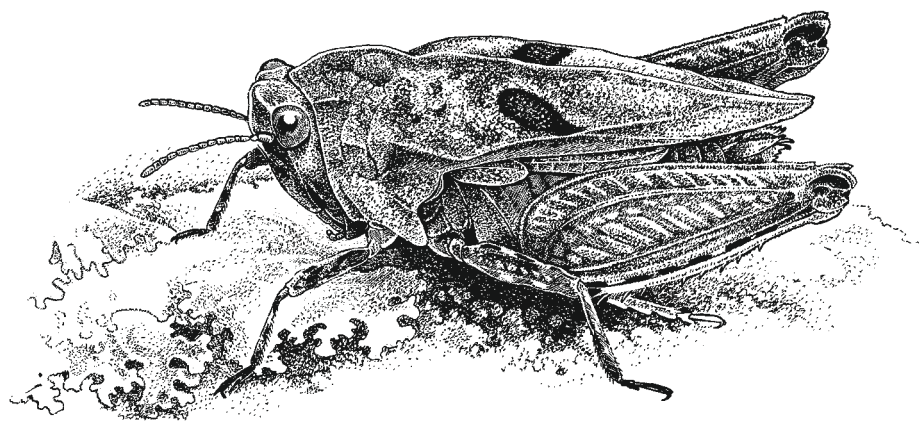

Tetrix bipunctata

BOSDOORNTJE

Deze brede doornsprinkhaan dankt zijn wetenschappelijke naam aan de twee dikke vlekken die meestal op het halsschild aanwezig zijn. In Nederland is de soort alleen van een beperkt aantal vindplaatsen op de Veluwe bekend. De laatste exemplaren werden in 1975 bij Assel gevonden, zodat we het bosdoorntje nu als uitgestorven moeten beschouwen. Doornsprinkhanen zijn echter moeilijk te vinden omdat ze geen geluid maken. Daarom blijft het mogelijk dat er nog populaties ontdekt kunnen worden.

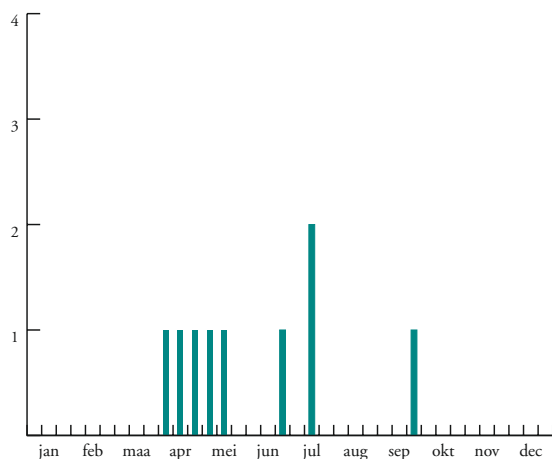
BESCHRIJVING

Het bosdoorntje is een brede, gedrongen doornsprinkhaan met een hoge kiel op het halsschild en korte, dikke antennen. Op het halsschild bevinden zich meestal twee parallellogram-vormige vlekken. In bovenaanzicht is de voorrand van het halsschild sterk toegespitst, de voorrand van de kop in mindere mate. Het halsschild reikt niet voorbij de achterknie. In West-Europa worden twee vormen gevonden, die aan de lengte van de achtervleugel te onderscheiden zijn. Bij de ene vorm is de achtervleugel tweemaal zo lang als de voorvleugel en bij de andere driemaal zo lang als de voorvleugel. Nadig (1991) beschouwt beide vormen als ondersoorten (resp. *T. bipunctata kraussi* en *T. bipunctata bipunctata*) en Fischer (1948) zelfs als twee aparte soorten. Het onderzoek hiernaar is nog niet afgerond (HD). Bij de zeer zeldzame macropnotale (langdoornige) vorm reikt het halsschild tot voorbij de achterknie en de achtervleugel tot voorbij het halsschild-uiteinde.

BIOLOGIE

cyclus

De cyclus is een- of tweejarig, waarschijnlijk vergelijkbaar met *T. undulata*. De eieren worden in het voorjaar afgezet

in de bovenste bodemlagen en komen na enkele weken uit. De nymfen vervellen dan nog vijf maal tot aan het volwassen stadium. In België werd vastgesteld dat zowel nymfen als imago's overwinteren (DETZEL 1991, RAMSAY 1964, HD). Imago's werden in Nederland aangetroffen in april, mei, juni, juli en september. In België wordt de soort vooral in mei, juni en juli gevonden (DE KNIJF 1992).

voedsel

T. bipunctata is herbivoor en eet vooral droge bladeren (HD).

vlieg- en verspreidingsvermogen

T. bipunctata kan door de gereduceerde achtervleugels niet vliegen. Mogelijk dat de langdoornige vorm hiertoe wel in staat is, maar het is onduidelijk in hoeverre deze vorm bijdraagt aan de kolonisatie van nieuwe gebieden.

zang

T. bipunctata maakt geen geluid. Het baltsgedrag komt grotendeels overeen met dat van andere *Tetrix*-soorten (zie beschrijving *T. subulata*) (JACOBS 1953).

DETERMINATIE

Voor de verschillen met de andere doornsprinkhanen met een hoge kiel op het halsschild zie tabel 9 bij *T. undulata*.

AREAAL

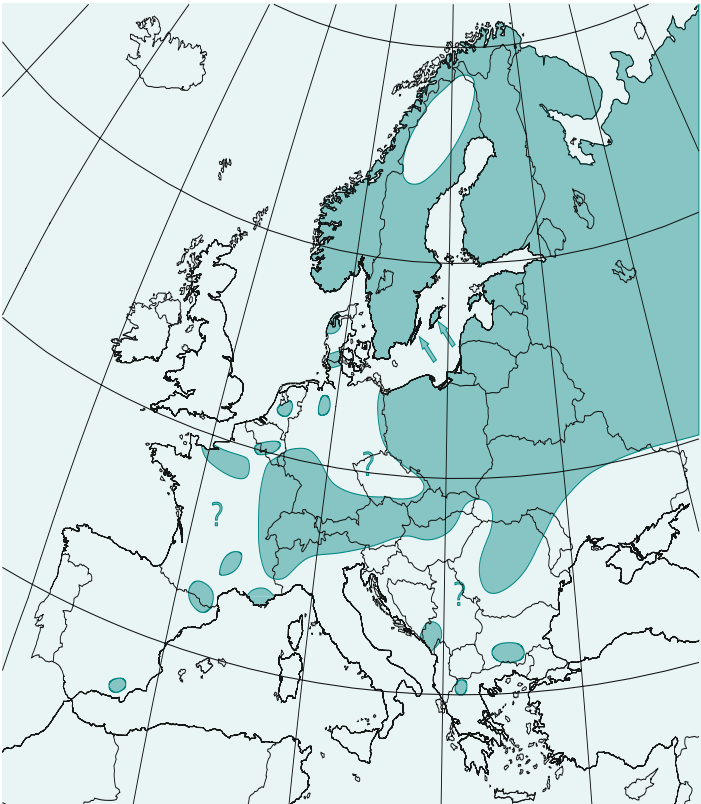
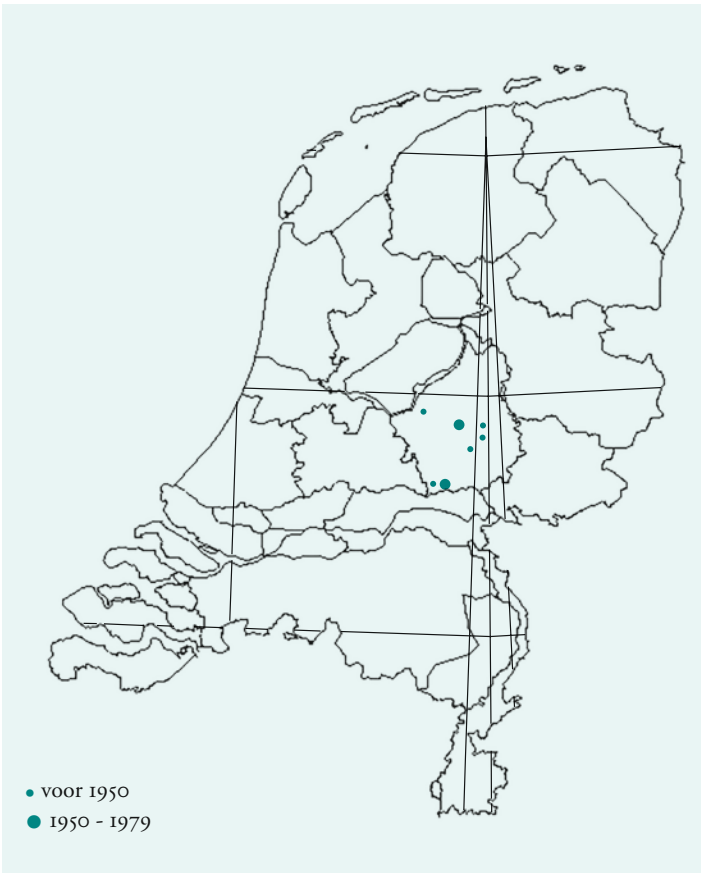
T. bipunctata heeft een groot verspreidingsgebied van West-Europa en tot in Noordoost-China. In Europa komt de soort voor tussen 40° en 70° noorderbreedte. In de aangrenzende Duitse deelstaten is *T. bipunctata* zeer zeldzaam en vrijwel beperkt tot het bergland in het oosten (Harz, Sauerland), met één vindplaats in de Eifel. In België is de soort bekend uit kalkgebieden en in zandgroeven van zuidelijk Wallonië en één oude vondst uit de Kempen (Postel, 1896), vlakbij de Nederlandse grens. In Luxemburg is de soort verspreid op kalk.

vrouwtje

maten in mm

brachypron. ♂	8,6-9,1 (n=4)
brachypron. ♀	10,0-11,3 (n=8)
macroppron. ♂, ♀	geen informatie

Fenologie imago's
10 april-23 september

Bosdoortje - *Tetrix bipunctata*

	voor 1980 zeldzaam	1980-1993 uitgestorven
bfk	3	0
atlasblokken	7	0
km hokken		0
observaties	12	0
Trend	Zeer sterk afgenomen / verdwenen	
Rode Lijst	1 uitgestorven	

VOORKOMEN IN NEDERLAND voor 1980

Het bosdoorntje werd voor het eerst gemeld door C. Willemse (1917) als *Tettix kraussi* van Apeldoorn. De soort was vroeger alleen bekend van een beperkt aantal vindplaatsen op de Veluwe (tabel 10). De in Nederland gevonden dieren behoren alle tot de langergevleugelde vorm. De langdoornige vorm is nog nooit in Nederland gevonden.

vanaf 1980

Er zijn geen recente waarnemingen van *T. bipunctata* uit Nederland bekend. Op de vindplaatsen bij Assel en Renkum werd de soort door verschillende medewerkers aan het sprinkhanenproject gezocht maar niet teruggevonden. We moeten *T. bipunctata* daarom nu als uitgestorven beschouwen. Omdat de soort vrij moeilijk te inventariseren is, kan het niet worden uitgesloten dat op de Veluwe nog populaties aanwezig zijn.

biotopen ★

Bij Renkum werd de soort aangetroffen langs een bospad in een open bosgebied (CH). In België bestaat de biotoop uit kalkgraslanden met kale kalkrotsen en enige beschaduwing, maar ook zand- en kalkgroeven, kapvlakten en akkerranden op kalk. Van belang is het xerotherme en open karakter en de aanwezigheid van loofbomen (DE KNIJF 1992, HD).

begeleidende soorten

Er is weinig bekend over de begeleidende soorten in Nederland. Bij Renkum kwam *T. bipunctata* samen voor met

T. undulata. In België wordt de soort relatief vaak samen aangetroffen met *Chorthippus brunneus*, *Myrmeleotettix maculatus* en *Oedipoda caerulescens*.

BESCHERMING

T. bipunctata moet als uitgestorven beschouwd worden. Indien nog populaties ontdekt worden, verdienen deze zeker bescherming.

INVENTARISATIE

Door het ontbreken van geluid is *T. bipunctata* vrij moeilijk te inventariseren. Inventarisatie gebeurt voornamelijk op zicht of door slepen met een insectennet, waarbij greppels met droge bladeren nabij kale plekken op droge en warme plaatsen speciale aandacht verdienen.

De meest geschikte periode om de soort te inventariseren is van mei tot juli; de beste tijd van de dag is de ochtend (DE KNIJF 1992, HD). Het is absoluut noodzakelijk om vondsten in Nederland met verzameld materiaal te documenteren.

SUMMARY

The Two-spotted Ground-hopper used to occur in a few localities on the Veluwe (table 10). The last specimens were found in 1975. Despite thorough searching the old localities, it could not be refound. We therefore consider *T. bipunctata* to be extinct from The Netherlands. It used to occur on a forest track and in heathland area. Because the species is comparatively difficult to find, there is a slight possibility that it has been overlooked. The Dutch specimens belong to the form with longer wings.

★ plaat 13:2

Tabel 10

Vindplaatsen van *Tetrix bipunctata* in Nederland, alle in Gelderland.

	atlasblok	jaren van waarneming	waarnemer	collectie
Putten	FT7590	1917, 1926	JO, CDJ	ZMAN, RMNH
Wageningen	FT8060	1933, 1948	PBL, CVDB	LUW, PD
Renkum	FT8560	1952	CH	ZMAN, FW
Assel	FT9085	1975	BVA	ZMAN
Hoenderloo	FT9575	1944	FW	ZMAN
Lierderbosch	GT0080	1949	KK	RMNH
Apeldoorn	GT0085	1911, 1916, 1944	JK, JVH	RMNH

Oevers van een duinmeer in Duin en Kruidberg. Zulke spaarzaam begroeide oevers vormen een ideaal biotoop voor doornsprinkhanen. In de duinen zal dat vooral het zanddoortje (*Tetrix ceperoi*) betreffen, maar soms komen er ook het zeggedoortje (*T. subulata*) of gewoon doortje (*T. undulata*) voor.